

Nr 23.

Av herr **Petrén**, *angående den med lärarbefattning i rättspsykiatri förenade sinnessjukläkarbefattningens vid centralfängelset å Långholmen avlöningsförmåner, m. m.*

Enligt den nya sinnessjuklagen, vilken träder i kraft den 1 januari 1931, skall av domstol begärd undersökning av häktads sinnesbeskaffenhet städs äga rum å *sinnessjukavdelning* inom fångvården. Med denna bestämmelse har åsyftats *dels* att observationen skall kunna äga rum under gynnsammare förhållanden än därest den häktade under observationstiden vore kvar i häktet *dels* att vinna garanti för att den rättspsykiatriska undersökningen städs kommer att verkställas av en skolad psykiater. Detta har visserligen i allt större utsträckning varit fallet under senare år, sedan fångvårdsstyrelsen i ett år 1921 utfärdat cirkulär medgivit fängelseläkare rätt att avsäga sig uppdraget att verkställa rättspsykiatrisk undersökning, för vilket fall överflyttning till fångvårdsanstalt med tillgång på psykiatriskt skolad läkare skulle ske i enlighet med viss uti cirkuläret angiven områdesindelning. I och med den nya sinnessjuklagens ikraftträdande blir emellertid, som sagt, sådan överflyttning *obligatorisk*. Redan på grund härav kommer med nästa års ingång ökat arbete att läggas på fångvårdens sinnessjukläkare, för vilka i detta sammanhang stadgats, att de skola besitta den för överläkare vid statens sinnessjukhus föreskrivna kompetensen.

Vidare komma sinnessjukläkarna inom fångvården att få ytterligare ökat arbete på grund av en annan bestämmelse i den nya sinnessjuklagen, nämligen den, att rättspsykiatrisk undersökning av för brott tilltalade i vissa närmare angivna fall skall vara *obligatorisk*. Sinnessjukvårdssakkunniga beräknade uti sitt år 1927 avgivna betänkande, att antalet rättspsykiatriska utlåtanden, som de två närmast föregående åren uppgått till resp. 165 och 164, i och med den nya sinnessjuklagens ikraftträdande omedelbart skulle komma att ökas med omkring ett 50-tal och efterhand med ytterligare några tiotal.

Den sinnessjukavdelning, å vilken det största antalet rättspsykiatriska undersökningar ägt rum, är den vid centralfängelset å Långholmen anordnade. Genom ovannämnda cirkulär har denna sinnessjukavdelning nämligen fått ett mycket stort upptagningsområde. Däri föreskrives sålunda, att — där fängelseläkare begärt slippa rättspsykiatrisk undersökning — överflyttning av manliga häktade för sådans verkställande skall äga rum till sinnessjukavdelningen vid centralfängelset å Långholmen från straffängelserna i Uppsala,

Linköping, Örebro, Västerås, Falun och Gävle samt kronohäkten i Norrtälje, Nyköping, Eskilstuna och Norrköping. Man har också räknat med att det å ifrågavarande sinnessjukavdelning skall bli en betydande ökning av antalet rättspsykiatriska undersökningar efter den nya sinnessjuklagens ikraftträdande. Frånsett den allmänna stegringen uti antalet rättspsykiatriska undersökningar, som är att förvänta, och frånsett att överflyttning från nämnda fångvårdsanstalter till sinnessjukavdelningen vid centralfängelset å Långholmen skall bli obligatorisk i stället för fakultativ, kommer ökningen av antalet rättspsykiatriska undersökningar, som där skola verkställas, att ytterligare påverkas därav, att överflyttning dit skall ske även av alla i Stockholms rannsakningsfängelse befintliga häktade, rörande vilkas sinnesbeskaffenhet rådhusrätten begärt utlåtande. Enligt erhållen uppgift från 2:dre stadsläkaren i Stockholm har antalet vid detta rannsakningsfängelse under senare åren verkställda rättspsykiatriska undersökningar i allmänhet uppgått till omkring ett 30-tal.

Som bekant är läkarbefattningen vid centralfängelset å Långholmen förenad med lärarbefattningen i rättspsykiatri vid Karolinska Institutet, och har arvodet för den förra befattningen hittills utgått med 3,000 kronor, medan arvodet för lärarbefattningen ifråga utgör 3,600 kronor, varjämte utgår ersättning med 70 kronor för varje rättspsykiatrisk undersökning. Då denna sinnessjukläkartjänst, som beslöts vid 1920 års riksdag, blev inrättad, hade man tänkt sig att den skulle vara bisyssla till annan huvudtjänst. Under de år, som tjänsten existerat, har emellertid det densamma åvilande arbetet ökat högst väsentligt, såsom framgår av nedanstående tablå rörande omsättningen å avdelningen (vilken rymmer ett 30-tal platser och även har till uppgift att mottaga nyinsjuknade fångar från hela landet utom övre Norrland) och rörande antalet å densamma verkställda rättspsykiatriska undersökningar:

	År 1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
Antalet nyintagna . . .	33	42	31	39	54	57	76	61	63
Antalet rättsps. unders.	2	7	2	14	19	24	27	24	27

Till jämförelse härmed må nämnas, att under år 1927, det sista år för vilket sinnessjukvårdsberättelsen föreligger, var omsättningen mindre vid trenne av rikets sinnessjukhus, nämligen Visby hospital med 39 nyintagna, Härnösands hospital med 36 nyintagna och Piteå hospital med 60 nyintagna, och är härvid att märka att båda de två sistnämnda hospitalen ha tvenne läkare. Då vidare, som av ovanstående tablå framgår, en mycket stor del av de å sinnessjukavdelningen vid centralfängelset å Långholmen nyintagna äro observationsfall, innebär detta ett proportionsvis mera omfattande skrivarbete, enär journalerna rörande dylika måste göras mera utförliga än eljest, vartill så komma själva utlåtandena. I övrigt är det att märka, att läkaren vid ifrågavarande sinnessjukavdelning, förutom utlåtanden till domstolarna rörande häktade, även har att av olika anledningar avgiva utlåtanden rörande fångar, som äro eller varit intagna å sinnessjukavdelningen, såsom vid nådeansöknin-

gar, begäran om villkorlig frigivning, om överflyttning till jordbruksfängelse, o. s. v.

Med den nya sinnessjuklagens ikraftträdande kommer — såsom av det ovan anförda framgår — arbetsbördan för sinnessjukläkaren vid centralfängelset å Långholmen att ytterligare högst väsentligt ökas, så att det icke vidare är möjligt, att hans tjänst kan bli en bisyssla, ja det kan till och med sättas i fråga, huruvida en läkare kan hinna verkställa ett så stort antal rättspsykiatriska undersökningar, som med bibehållet upptagningsområde för sinnessjukavdelningen vid centralfängelset å Långholmen skulle komma på hans lott.

Sinnessjuksakkunniga räknade också med, att sinnessjukläkarbefattningen vid centralfängelset å Långholmen måste bli en heltidstjänst, och föreslogo därför, *att* denna befattning uppfördes på ordinarie stat med placering i B 29 eller samma lönegrad, vari hospitalsöverläkarna med akademisk undervisningskyldighet äro ställda, *samt att* det, liksom för dessa, därjämte skulle å åttonde huvudtiteln utgå ett arvode å 3,000 kronor för undervisningen, varemot särskild ersättning för rättspsykiatriska undersökningar icke vidare skulle utgå till denne befattningshavare. Detta förslag — som för övrigt tidigare, i yttrande över 1912 års riksdagsskrivelse angående utredning av frågan om fängesläkarnas kompetens i rättspsykiatriskt avseende, framlagts av överinspektören för sinnessjukvården i riket och mot vilket förslag medicinalstyrelsen då förklarade sig icke hava något att erinra — har emellertid stött på motstånd från fängvårdsstyrelsens sida. Denna myndighet har nämligen i ett den 29 oktober 1928 avgivet utlåtande ifrågasatt lämpligheten av den ifrågasvarande befattningens förändring till ordinarie tjänst och vidhållit denna sin uppfattning i en den 23 augusti 1929 avgiven skrivelse, däri icke föreslås annan förändring beträffande sinnessjukläkarens vid centralfängelset å Långholmen avlöningsförhållanden än att hans arvode höjes med 1,500 kronor eller från nuvarande 3,000 kronor till 4,500 kronor, under anförande att »därmed torde avlöningsförmånerna för honom få anses under förhandenvarande förhållanden lämpligt avvägda». Huru härmed förhåller sig, skall strax närmare belysas. Förslaget vittnar oförtydligt om att fängvårdsstyrelsen icke tillräckligt beaktat den stora skillnaden uti arbetsbördan mellan denna och fängvårdens *övriga* sinnessjukläkarbefattningar, vilka samtliga fortfarande kunna vara bisysslor.

Emellertid har Kungl. Maj:t följt fängvårdsstyrelsens förslag. Departementschefen, som räknar med att läkaren vid Långholmens sinnessjukavdelning kommer att få 50 rättspsykiatriska undersökningar om året — vilket för övrigt torde utgöra maximum av vad som är möjligt för en person att medhinna — framhåller, att denne läkare, med den föreslagna arvodesförhöjningen, skulle komma upp i en inkomst av 11,600 kronor (4,500 + 3,600 + 3,500). Frånräknar man arvodet för läkartjänsten, för vilken ju i dylikt fall, som nämnts, brukar räknas med särskild ersättning, skulle alltså avlöningen för läkartjänsten vid en till Stockholm förlagd sinnessjukavdelning med större omsättning än vid de mindre hospitalen och med *ett 50-tal observationsfall* bland de årligen intagna bli 8,000 kronor, medan för den

lägst avlönade subalterntjänsten (nuvarande »hospitalsläkare av 2:dra klass») vid den under medicinalstyrelsen lydande sinnessjukvården begynnelselönen inom den dyrortsgrupp, som Stockholm tillhör, utgör 8,580 kronor och slutlönen 10,020 kronor. Vidare är det att märka, att med Kungl. Maj:ts förslag till avlöningsförmåner för sinnessjukläkaren vid centralfängelset å Långholmen skulle denne fortfarande bli i saknad av rätt till pension, i saknad av rätt till semester och i saknad av rätt till någon avlöning under tjänstledighet för sjukdom — och detta trots det att arbetsbördan å tjänsten, som av det ovan anförda framgår, blir så stor att den icke kan förenas med någon annan tjänst, som ger dessa förmåner.

Är det verkligen rimligt att, som fångvårdsstyrelsen gör, beteckna sådana avlöningsförmåner »väl avvägda», i all synnerhet som fråga är icke om en underordnad övergångsplats utan om en tjänst, för vilken krävas alldeles särskilda kvalifikationer, nämligen kompetens icke endast till hospitalsöverläkartjänst utan även till universitetsläraryrke. Av alla sinnessjukläkartjänster är det alltså endast de med professor i psykiatri förenade hospitalsöverläkartjänsterna, för vilkas innehavare det fordras lika stränga behörighetsvillkor som för innehavaren av den med lärarbefattning i rättspsykiatri förenade sinnessjukläkarbefattningen vid centralfängelset å Långholmen. Hur kan man överhuvud taget tänka sig möjligheten av att i händelse av vakans få dessa tjänster besatta med kompetent person utan att innehavaren av desamma kommer på ordinarie stat med rätt till pension och till semester och med rätt att få behålla någon del av lönen under sjukdom? En docent i psykiatri är givetvis hellre läkare vid hospital, då sådan tjänst ger honom alla de nämnda förmånerna, som sinnessjukläkaren vid centralfängelset å Långholmen enligt Kungl. Maj:ts förslag alltjämt skulle bli i saknad av. I övrigt är det att märka, att rättspsykiatri är en särskild vetenskapsgren, som icke alldeles sammanfaller med den egentliga psykiatrin. En psykiater kan därför vara fullt kompetent till professor i psykiatri utan att innehava kompetens för lärarbefattning i rättspsykiatri, för det fall nämligen att hans vetenskapliga författarskap icke rört sig inom denna speciella del av psykiatrin. Finnes det icke någon befattning för rättspsykiater på ordinarie stat, kan det emellertid vara att befara, att den rättspsykiatriska vetenskapen icke lockar de unga vetenskapsmännen bland sinnessjukläkarna. Utsikterna härför bli givetvis mycket större, därest innehavaren av den med lärarbefattning i rättspsykiatri förenade sinnessjukläkartjänsten vid centralfängelset å Långholmen erhåller de befattningshavare å ordinarie stat tillkommande förmånerna av rätt till pension, semesterledighet, o. s. v.

Då nu kompetensvillkoren för innehavaren av nämnda tjänster äro likartade med kompetensvillkoren för de med professor i psykiatri förenade hospitalsöverläkartjänsterna, synas mig alla skäl tala för sinnessjuksakkunnigas förslag att de kontanta avlöningsförmånerna också bli desamma. Den merkostnad, som realiserandet av detta förslag skulle medföra, bleve ganska obetydlig. Begynnelselönen för befattningshavare i B 29 inom den dyrortsgrupp, Stockholm tillhör, utgör nämligen 10,020 kronor, medan enligt Kungl. Maj:ts

förslag sinnessjukläkaren vid centralfängelset å Långholmen skulle erhålla ett fast arvode å 4,500 kronor samt 70 kronor för en var av till ett antal av 50 årligen beräknade rättspsykiatriska undersökningar, summa alltså 8,000 kronor. Merkostnaden bleve emellertid dock icke så stor som skillnaden mellan 10,020 och 8,000 utan allenast 1,420 kronor, enär sinnessjukvårdssakkunnigas förslag innebar, att arvodet för läraryrket i rättspsykiatri minskades från nuvarande belopp 3,600 kronor till samma arvodesbelopp som det till professorerna i psykiatri för undervisningen utgående eller 3,000 kronor.

I anslutning till vad sålunda blivit anfört hemställes,

att riksdagen måtte besluta,

att sinnessjukläkarbefattningen vid centralfängelset å Långholmen uppföres å ordinarie stat med placering i lönegrad B 29,

samt att arvodet för den med denna läkarbefattning för-
enade läraryrket i rättspsykiatri vid Karolinska in-
stitutet i samband härmed minskas från nuvarande 3,600 kro-
nor till 3,000 kronor.

Stockholm den 17 januari 1930.

Alfred Petré.
